

Krakowskie Spotkania Socjologiczne

tom II

Światy i konteksty społeczne

pod redakcją
Grzegorza Brydy

Światy i konteksty społeczne

Krakowskie Spotkania Socjologiczne

tom II

Światy i konteksty społeczne

**pod redakcją
Grzegorza Brydy**

Zakład Wydawniczy NOMOS

© 2011 Copyright by Zakład Wydawniczy »NOMOS«

Wszelkie prawa zastrzeżone. Książka ani żadna jej część nie może być przedrukowywana ani w jakikolwiek inny sposób reprodukowana czy powielana mechanicznie, fotooptycznie, zapisywana elektronicznie lub magnetycznie, ani odczytywana w środkach publicznego przekazu bez pisemnej zgody wydawcy.

Recenzje: prof. dr hab. Maria Libiszowska-Żółtkowska
prof. dr hab. Maria Szymeja

Praca dofinansowana przez Polskie Towarzystwo Socjologiczne
ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Komitet redakcyjny serii Krakowskie Spotkania Socjologiczne:

Mirosław Boruta (Uniwersytet Pedagogiczny)

Grzegorz Bryda (Uniwersytet Jagielloński)

Katarzyna Jasikowska (Uniwersytet Jagielloński)

Katarzyna Leszczyńska (Akademia Górniczo-Hutnicza)

Wojciech Pawnik (Akademia Górniczo-Hutnicza)

Redakcja naukowa II tomu: Grzegorz Bryda

Redakcja i korekta: Marcin K. Zwierzdzyński

II korekta: Magdalena Pawłowicz

Redakcja techniczna: Dariusz Piskulak

Projekt okładki: Joanna Tokarczyk

ISBN 978-83-7688-077-8

KRAKÓW 2011

Zakład Wydawniczy »NOMOS«

31-208 Kraków, ul. Kluczborska 25/3u; tel./fax (12) 626 19 21

e-mail: biuro@nomos.pl; www.nomos.pl

SPIS TREŚCI

<i>Grzegorz Bryda</i> , Słowo wstępne	7
Część 1. PARADYGMATY SOCJOLOGICZNE	11
<i>Jerzy Baradziej</i> , Zaangażowanie czy neutralność? Niektóre źródła i konsekwencje dylematu	11
<i>Piotr Plucienniczak</i> , Socjologia codzienności i socjologia na co dzień	35
<i>Piotr Prokopowicz</i> , Praca, znaczenie i wartości w kanadyjskiej kooperatywie pracowniczej: refleksje nad dopasowaniem strategii badawczej i celów organizacyjnych	45
<i>Maciej Ciesielski</i> , Co to jest socjologia bezpieczeństwa (publicznego)? ...	58
Część 2. TOŻSAMOŚCI SPOŁECZNE	73
<i>Paweł Kubicki</i> , Miasto i miejskość w polskim systemie wartości dwadzieścia lat po transformacji	73
<i>Mariusz Dziegłowski</i> , My i Oni. Czy istnieje tożsamość poemigracyjna? ..	91
<i>Małgorzata Kutyla</i> , Refleksje o relacjach polsko-ukraińskich	107
<i>Tomasz Piróg</i> , Samorządność a różnorodne formy kapitału społecznego (na przykładzie Małopolski)	115
<i>Konrad Turek</i> , <i>Jolanta Perek-Białas</i> , Socjologiczne podejście do procesów starzenia się społeczeństw	137
<i>Maria Adamczyk</i> , <i>Hubert Kaszyński</i> , Studenci z zaburzeniami psychicznymi w systemie edukacji. Próba konceptualizacji problemu	149
Bibliografia	161
Noty o autorach	175
Indeks osób	179

GRZEGORZ BRYDA

SŁOWO WSTĘPNE

Idea cyklicznych spotkań socjologów krakowskich, umożliwiająca wymianę wiedzy i poznanie zróżnicowanych zainteresowań badawczych, znajduje swoje odzwierciedlenie w strukturze drugiego tomu serii Krakowskie Spotkania Socjologiczne. Artykuły zebrane w tym tomie, zatytułowanym „Światy i konteksty społeczne”, stanowią nie tylko reprezentację obszarów badawczych przedstawicieli krakowskiego środowiska socjologicznego, ale ukazują również teoretyczną i metodologiczną specyfikę ich perspektyw poznawczych. W niniejszym tomie znalazło się dziesięć artykułów, wyodrębnionych wokół dwu grup problemowych: paradygmatów socjologicznych oraz tożsamości społecznej.

Tom rozpoczyna tekst autorstwa Jerzego Baradzieja, dotyczący klasycznego dylematu socjologicznego: wyboru postawy zaangażowania lub neutralności wobec świata społecznego. Problem ten nie jest tylko kontekstem uprawiania refleksji naukowej, lecz stanowi stały element, intencjonalne jądro rozważań przedstawicieli nauk społecznych. Autor stara się znaleźć odpowiedź na pytanie, w jaki sposób postawa zaangażowania bądź neutralności socjologa wpływa na charakter wiedzy będącej rezultatem zastosowania określonej metody badawczej, i jakie konsekwencje moralne mogą wynikać z przyjętych czynności badawczych, szczególnie w zakresie nauk o kulturze?

Ambicją tekstu Piotra Płucienniczaka *Socjologia codzienności i socjologia na co dzień* jest analiza statusu naukowego socjologii codzienności w polu teorii socjologicznej oraz konsekwencji, które niesie ona ze sobą w obszarze nauki o społeczeństwie. Autor stara się scharakteryzować relację zwrotną między przedmiotem badania a podmiotem badającym oraz to, jak publiczne zastosowania socjologii wpływają zwrotnie na jej wewnętrzną konstrukcję jako dyscypliny naukowej, uprzywilejowując niektóre paradygmaty badawcze. Analizując tę relację, ukazuje na nowo zagadnienie dystansu między badaczem społeczeństwa a przedmiotem badania.

Autor kolejnego artykułu, Piotr Prokopowicz, poszukuje odpowiedzi na pytania o znaczenie pracy dla pracowników w kooperatywie pracowniczey, o postrzeganie przez nich podziału na członków kooperatywy i szeregowych pracowników oraz o odzwierciedlenie uniwersalnych wartości i zasad spółdzielczości w praktykach organizacyjnych jednej z najbardziej znanych kanadyjskich demokracji pracowniczych, będącej jednocześnie jedną z najstarszych palarni kawy Fair Trade w Kanadzie. To ciekawe studium empiryczne, oparte na wywiadach etnograficznych, analizie dokumentów i obserwacji quasi-uczestniczącej, kładzie szczególny nacisk na kwestie metodologiczne i praktyczne, związane z przeprowadzeniem badań w firmach i organizacjach opartych na działaniach wartościowo-racjonalnych. Autor ukazuje również relacje między przyjętą strategią badawczą i oczekiwaniami firmy oraz rolą badacza jako aktora znajdującego się zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz badanej organizacji.

Niezwykle interesujący, nie tylko pod względem merytorycznym, artykuł autorstwa Macieja Ciesielskiego charakteryzuje obszar i założenia rozwijającej się perspektywy analitycznej: socjologii bezpieczeństwa publicznego, która, wykorzystując dorobek nauk społecznych, może – na co wskazuje autor – skutecznie diagnozować, opisywać, wyjaśniać zagrożenia oraz podejmować próby prognozowania zagrożeń dla bezpieczeństwa publicznego. Autor analizuje socjologię bezpieczeństwa publicznego poprzez trzy wymiary: ontologiczny, metodologiczny i epistemologiczny, szczególną uwagę koncentrując na statusie ontologicznym jej przedmiotu badań. Ta nowa subdyscyplina próbuje odróżnić rzeczywiste, realne stany systemowo-strukturalne od ich społecznej narracji kształtowanej zarówno przez grupy interesu, jak i różnych aktorów społecznych. Refleksja ta wnosi dużą wartość do rozważań nad istotą bezpieczeństwa, które są właściwe przede wszystkim socjologii, i stanowi doniosły punkt wyjścia dla tej nowej perspektywy analitycznej.

Artykuł Pawła Kubickiego *Miasto i miejskość w polskim systemie wartości dwadzieścia lat po transformacji* poświęcony jest analizie dynamiki przemian i kształtowania się przestrzeni społeczno-kulturowej polskich miast po transformacji systemowej 1989 roku. Podstawą tych rozważań są, przeprowadzone w latach 2008–2009 we Wrocławiu i Krakowie, 54 wywiady pogłębione z liderami opinii: dziennikarzami, samorządowcami, aktywistami NGO, osobami odpowiedzialnymi za marketing i promocję miast.

W kolejnym artykule, Mariusz Dzięglewski zastanawia się nad tożsamością polskich imigrantów, którzy wyjechali z kraju po akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej 1 maja 2004 roku, i nad zasobami społeczno-

-kulturowymi, jakimi dysponują po powrocie do kraju. Artykuł, opierający się na serii wywiadów przeprowadzonych w 2008 roku na grupie polskich emigrantów przebywających w Irlandii oraz wynikach ostatnich badań dotyczących emigracji poakcesyjnej i migracji powrotnej, stanowi próbę odpowiedzi na pytanie o kwestię kształtowania się tzw. tożsamości poemigracyjnej.

W artykule *Refleksje o relacjach polsko-ukraińskich* Małgorzata Kutyla podejmuje próbę historyczno-socjologicznej analizy przemian stosunków politycznych i społeczno-kulturowych między Polską a Ukrainą od momentu uzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 roku aż do okresu transformacji ustrojowej roku 1989.

Tomasz Piróg w artykule *Samorządność a różnorodne formy kapitału społecznego (na przykładzie Małopolski)*, w nawiązaniu do klasycznego już studium Roberta Putnama (1995), stara się określić, na czym polega „statystyczny fenomen” jakości życia i sprawności instytucji samorządowych w Małopolsce, regionie kojarzonym potocznie z konserwatyzmem, wysoką religijnością, zacofaniem, zamknięciem na przyjezdnych czy małą mobilnością mieszkańców. W swoim tekście przytacza wiele danych, wskazujących na wysoką jakość życia i potencjał społeczno-ekonomiczny województwa małopolskiego. Przywołuje również wyniki badań różnych determinant sprawności instytucji społecznych oraz koncepcje teoretyczne, które mogą uzasadniać sukces rozwojowy Małopolski.

Konrad Turek i Jolanta Perek-Białas w artykule *Socjologiczne podejście do procesów starzenia się społeczeństw* rozwijają jedno z kluczowych wyzwań, a zarazem szans współczesnej polityki publicznej: proces aktywizacji i wydłużenia okresu aktywności zawodowej osób starszych w kontekście przemian rynków pracy oraz podnoszenia poziomu życia osób starszych. Tłem empirycznym tych rozważań są wyniki badań międzynarodowych „Aktywizacja potencjału osób starszych w starzejącej się Europie (ASP)”, realizowanych przez Uniwersytet Jagielloński w ramach grantu Komisji Europejskiej. Jego głównym celem jest identyfikacja uwarunkowań sprzyjających aktywności (nie tylko na rynku pracy, ale też w sektorze pozarządowym) generacji osób zarówno przed emeryturą, jak i osób starszych, pozostających poza rynkiem pracy.

W zamykającym tom artykule *Studenci z zaburzeniami psychicznymi w systemie edukacji. Próba konceptualizacji problemu*, Maria Adameczyk i Hubert Kaszyński podejmują próbę konceptualizacji rzadko eksplorowanego w literaturze socjologicznej problemu kształtowania się tożsamości wśród studentów szkół wyższych, u których występują zaburzenia

psychiczne. Podstawą tej konceptualizacji są doświadczenia beneficjentów Biura ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Zarówno treść merytoryczna, jak i bogactwo empiryczne prezentowanych w tym tomie tekstów pokazują, że w wymiarze naukowym krakowska socjologia nie jest już identyfikowana wyłącznie ze środowiskiem uniwersyteckim. Oddając w ręce czytelników kolejny tom serii *Krakowskie Spotkania Socjologiczne* mam nadzieję, że zróżnicowanie przedstawionej w nim tematyki i zainteresowań naukowo-badawczych jej przedstawicieli to jedynie wstęp do kontynuowania tej formy integracji środowiskowej oraz wymiany myśli i doświadczeń.